

УДК 364.7

Іванова А.І.¹, Віхляєва Я.Є.²

¹ студ. гр. СН-211 НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

СОЦІАЛЬНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ

В умовах повномасштабної війни, Україна стикається з глибокими соціальними трансформаціями, що впливають на всі категорії населення,

зокрема на вразливі групи. За даними Міністерства юстиції України, у 2023–2024 роках спостерігалось зростання кількості правопорушень, пов'язаних із соціально-економічною нестабільністю, що впливає на систему виконання покарань та процес ресоціалізації засуджених.

Соціальний працівник є членом соціально-психологічної служби установи виконання покарань, слідчого ізолятора, до складу якого входять психолог, соціальний педагог, юрист тощо. Основним завданням цієї служби є соціально-виховна та психологічна підтримка засуджених та їхніх родин.

До числа методів роботи відносять бесіду, інтерв'ю та консультування.

Соціальна послуга консультування – комплекс заходів, що здійснюються протягом строку, необхідного для виходу зі складної життєвої ситуації та адаптації особи, сім'ї до нових умов соціального середовища, спрямованих на усунення/приспосовання обмежень життєдіяльності, підтримку соціальної незалежності, збереження та продовження соціальної активності особи, сім'ї.

У рамках консультування фахівці соціально-психологічної служби інформують засуджених про їхні права, можливості соціальної підтримки, варіативність працевлаштування після звільнення тощо.

Станом на 2015 рік, загальний стан якості консультування засуджених можна проілюструвати наступними даними: найпопулярнішим джерелом отримання інформації є спілкування з іншими засудженими та затриманими, у тій чи іншій мірі до нього зверталися 55,6 % респондентів. 45,5 % опитаних у ході дослідження отримують інформацію під час самостійного читання літератури. Від персоналу дізнаються про власні права 8,6 % респондентів; із колишньої власної освіти – 4,8 %; зі спілкування з представниками громадських організацій – 3,7 % та зі спеціальних програм і заходів лише 1,3 % засуджених. Усе це свідчить про низьку ефективність практичного застосування консультування в сучасних умовах.

Сфера пенітенціарної системи України знаходиться на етапі реформування, і з кожним роком надання соціальних послуг, включаючи консультування, стає все більш ефективним і доступним.

Соціальне консультування здійснюється в межах програм диференційованого виховного впливу на засуджених:

1. «Подолання алкогольної залежності» (Наказ Міністерства юстиції України №1418/5 від 16.05.2016 року).

2. «Професія» (Наказ Міністерства юстиції України №1418/5 від 16.05.2016 року).

3. «Підготовка до звільнення» (Наказ Міністерства юстиції України №1418/5 від 16.05.2016 року).

4. «Формування життєвих навичок у неповнолітніх засуджених» (Наказ Міністерства юстиції України №3157/5 від 07.09.2021 року).

Соціальне консультування відіграє важливу роль у соціально-виховній роботі із засудженими, допомагаючи їм знизити ризики повторного правопорушення та успішно адаптуватися до життя після звільнення.

Отже, соціальне консультування засуджених виступає важливою складовою соціально-виховної роботи в установах виконання покарань. У контексті соціальних змін, спричинених повномасштабною війною та економічною нестабільністю, ця форма підтримки набуває особливого значення. Консультування спрямоване на допомогу засудженим у подоланні складних життєвих обставин, адаптації до умов перебування в установі, а також підготовці до життя після звільнення.

Соціальні працівники, психологи, юристи та педагоги, які працюють у межах соціально-психологічної служби, надають засудженим інформаційну, психологічну й правову допомогу. Вони сприяють збереженню соціальної активності та незалежності, формуванню усвідомленого ставлення до майбутнього.

Разом з тим, статистичні дані свідчать про недостатню ефективність цієї роботи в попередні роки, коли більшість засуджених отримували інформацію не від фахівців, а від інших ув'язнених або з особистих джерел. Це підкреслює потребу в удосконаленні форм і методів консультування, розширенні доступу до професійної підтримки та активному впровадженні реформ у пенітенціарній системі.

З розвитком реформ пенітенціарної системи України роль соціального консультування лише зростатиме, сприяючи успішній ресоціалізації засуджених та їхньому поверненню до повноцінного життя в суспільстві.